

‘Meesterleugenaar’

Michaël Borremans

‘Crazy Fingers’, 2007.

24,0 x 18,0 cm,

oil on cardboard,

Courtesy Zeno X Gallery,

Antwerpen

Michaël Borremans, 'One At the Time', 2003, 85 x 100 cm, oil on canvas, Courtesy Zeno X gallery, Antwerpen

Michaël Borremans

Christine Vuegen “Ik maak het altijd moeilijker voor mezelf”, zegt Michaël Borremans. “Een mooi schilderij is niet meer genoeg. Het moet heel zwanger zijn en je moet dat ook voelen. Ik vind dat mijn werk psychologischer is geworden en filmischer. Ik werk meer en meer met details en fragmenten, bijna zoals in een stripverhaal of in een film. En ja, om dat in de schilderkunst te doen is bijna pervers misschien. Ik voel me dan ook geen echte schilder.” Maakt hij dan misbruik van de schilderkunst? “Het is flirten met misbruik. Perversiteit is een interessant woord, hè”, lacht de Gentse succeskunstenaar. “Het kan veel dekken. Ik doe niets anders dan suggereren en insinueren, leugens verkopen en een illusie opwekken. Meer is het niet.” Daar is hij heel eerlijk over: ‘Man holding his Nose’, een gebaar dat in de psychologie op liegen wijst, is een indirect zelfportret als meesterleugenaar.

Michaël Borremans

'The Provocation', 2008,
68,5 x 58,5 cm, oil on canvas
Courtesy Zeno X gallery,
Antwerpen

Michaël Borremans maakte pijlsnel opmars in de internationale kunstwereld met prikkelende tekeningen en schilderijen, overgoten met zwarte romantiek en dito humor. Waarom werkt dit oeuvre zo intrigerend? Waarschijnlijk omdat we verzet zijn op schuivende bodems, raadselachtige rituelen en veelge-laagde illusies waarin fictie en realiteit door elkaar lopen. Dit is het domein van het alsof. Komt daarbij dat het nooit duidelijk is of het nu een mens is of een pop, een kunstmatige figuur die levenloos is of een figuur die leeft. In 2005 eindigde het overzicht in het S.M.A.K. met 'The Performance': een witte, wellicht over een doos gedrapeerde doek wordt door de titel een leeg podium. "Ik denk dat het een sluitsteen is", zei hij toen. Was dit het begin van een nieuw picturaal hoofdstuk? "Het is wel een sleutelwerk geworden omdat het zo minimaal is. Ik probeer een soort dramatiek te creëren met elementen die uiteindelijk nergens naartoe leiden. In 'The Performance' komt dat op een hoogtepunt. Achteraf merk ik dat ik nog altijd met dezelfde thematiek werk, maar ik benader het nu weer anders."

LEVEND EN DOOD

We kenden hem vooral als een kunstenaar die, zoals zoveel collega's, met gevonden afbeeldingen werkt, plaatjes uit oude magazines of een gebruiksaanwijzing. Zo zien we in een tekening een man die in verschillende stappen een mensenhoofd in een doos propt door de uitstekende delen af te snijden. Inmiddels plukt hij tevens modellen uit de stad en fotografeert ze vervolgens. 'Horse Hunting', het schilderij uit de gelijknamige reeks van 2006, toont een jongeman die twee takjes als een wichelroede in de neusgaten houdt. Uit balorigheid of omdat hij niet weet wat hij met zichzelf moet aanvangen? De bizarre vervreemding is er in elk geval niet vandoor gegaan. En al werkt hij zogezegd naar 'levend model', het voorgestelde blijft zich ophouden tussen het levendige en het levenloze: "Wat ik in die reeks probeer te insinueren, is dat hetgeen ik afbeeld een lege huls is, een vorm die binnenin hol is en alleen door zijn uiterlijk betekenis genereert. De schilderkunst is een medium waarin men altijd heeft geprobeerd om de grens van de representatie te verkennen. Dat is één van de redenen waarom ik schilder."

Het morbide en de onheilspellende geladenheid hebben evenmin de biezen genomen. In de nieuwe reeks blijkt de dood regelmatig de kop op te steken, bijvoorbeeld onder de vorm van een slapend meisje of twee genummerde vogeltjes. De kunstenaar fotografeerde hen in een natuurhistorisch museum en schilderde 'Ten and Eleven', een representatie van een representatie. Daar houdt hij wel van: "Het beeld krijgt een soort spanning waardoor het vaak gaat intrigeren. Omdat je het herkent en ook niet herkent. De toeschouwer weet niet altijd hoe zich te gedragen omdat hij niet de referenties krijgt om te weten hoe hij zich tegenover het beeld moet verhouden." Onderhuids blijft de kunstgeschiedenis meespelen. Tegenwoordig is dat evenzogoed de portrettraditie, van Velázquez tot Manet. De kunstenaar verklapt dat 'Man holding his Nose' afkomstig is van Adam uit het Lam Gods van Van Eyck. Je kan de herkomst niet direct achterhalen, en dat hoeft ook niet. In een caravag-giaanse donkerte houdt de bebaarde man een beetje dwaas zijn hand aan zijn neus, alsof hij betrapt is in een verkeerde pose. Tegelijkertijd voel je dat het gebaar iets moet betekenen, temeer omdat Michaël Borremans altijd de juiste pose kiest.

GUERRILLA

De inhoud primeert, maar de verf doet uiteraard mee. Naast de barokke schilderwijze komen er andere manieren van schilderen bij. 'The Glaze' houdt de fotografische onscherpte aan, wat bijna richteriaans is. Michaël Borremans verdoezelt niet dat het beeld van een foto komt: "Schilderijen zijn nog altijd de meest gereproduceerde beelden. Mijn kennis van de kunstgeschiedenis is gebaseerd op reproducties. Ik werk via die omweg en dat is heel hedendaags. Als beelden sterk genoeg zijn, worden het iconen. Zeker een schilderij kan die functie vervullen. Daarom blijft schilderkunst heel boeiend. Ik streef ernaar om een beeld te maken dat kan gerecupereerd

worden in de maatschappij. Dat is nog niet helemaal gelukt, maar ik geloof dat het werk soms die potentie kan hebben. Zo kan het op een guerrilla-achtige wijze invloed uitoefenen. Daarom zou ik graag in 'The Bold and the Beautiful' willen meespelen, als mezelf en met mijn schilderijen. Dat is de populairste soap ter wereld. Ik vind het interessant omdat alles heel artificieel is. Het is een gecompriëerde wereld met allemaal archetypen, het archetypische dat ik veel gebruik in mijn werk." Om een archetype te vinden van de 20ste-eeuwse mens, zoals hij over pakweg 300 jaar wordt afgebeeld, koos hij voor het midden van de eeuw. "Dat was een verkeerde inschatting", zegt hij nu. "Mensen bekijken het dan nostalgisch, maar dat is mijn schuld omdat het te specifiek wordt. Ik wil het zo neutraal mogelijk houden zodat het tijdsbestek onduidelijk blijft. Een schilderij is altijd een comprimeren van tijd."

SPEELVELDEN VAN DE VERBEELDING

De beeldmaker kijkt graag naar films van David Lynch of Buñuel en hij ontdekte de boeken van Witold Gombrowicz, een Poolse schrijver die bijvoorbeeld een man laat huwen met een meisje van goede afkomst dat verzet is op rottend eten. In een normale situatie brengt hij één element aan dat onlogisch is. Zoiets is Michaël Borremans niet vreemd. Sommige ideeën wou hij al lang overbrengen met film, al dan niet gebaseerd op een tekening of schilderij. 'Veldwerk', vorig jaar te zien in De Appel in Amsterdam, is tot 8 juni uitgestald in Coimbra. Begin maart verscheen het boek 'Weight', volgens de kunstenaar qua tekst de beste publicatie tot nog toe. Op de cover staat het meisje in plooirok dat traag om haar as draait, als een sculptuur op de kast. Op het gebreide truitje klauwen twee Vlaamse leeuwen naar elkaar, waardoor het een tikje stout wordt. In andere cinematografische werken beweegt alleen het licht, wat ergens aansluit bij het werk van David Claerbout. Alleen gebeurt het veel sneller.

In 'The Storm' gaat het licht aan en uit alsof het bliksemflitsen zijn. De kunstenaar demonstreert hoe iemand stond te wapperen met een doek om het invallend licht te doen bewegen in 'Man with Bonnet'. Dat veroorzaakt vage bewegingen, op de grens van de zichtbaarheid. De man draagt een muts zoals in een portret uit de middeleeuwen of de renaissance. Alleen is het een felblauwe muts met aangenaide oortjes: "Het is een spel, hè. Zo hoort het ook. Ik voel mij op mijn best als ik aan het spelen ben. Het toeval is belangrijk. Als je alles onder controle hebt, kan je nooit boven jezelf uitstijgen. Dat gebeurt alleen maar per ongeluk of bij toeval. In tegenstelling tot fotografie en video verliest film stilaan zijn documentaire gebruik. Het wordt louter een speelruimte van de verbeelding. Uiteraard interesseert het mij om daarmee te experimenteren. Wat mij ook interesseert is sculptuur, een automaat of een pop die beweegt. Dat heb ik al geprobeerd, maar het was te concreet. Het moet helemaal goed zijn. Ik maak zeer veel slecht werk, hoor. 'The House of Opportunity', dat huis met vele vensters in een museum, laat ik misschien ooit bouwen op een grote manifestatie. Kunst is nu eenmaal voor een stuk spektakel, wat een gevolg is van de mediamaatschappij. Ik ben er nochtans voorstander van dat een kunstwerk moet infiltreren. Dat kan bijvoorbeeld met een stadstentoonstelling die onaangekondigd blijft." Alleen zijn schilderijen niet erg geschikt voor de openbare ruimte. "Natuurlijk, een schilderij heeft zijn beperkingen. Ik ben de eerste om dat toe te geven. Maar ik ben dan ook geen echte schilder", voegt Michaël Borremans er met een luide lach aan toe.

Michaël Borremans, 26 april t/m 31 mei, Zeno X Gallery, L. De Waelplaats 16, Antwerpen.

wo t/m za 14-18 uur, www.zeno-x.com.

Michaël Borremans, 'Weight', diverse auteurs, Hatje Cantz Verlag, 128 blz., rijk geïll., Engels, ISBN 978-3-7757-2130-1, € 29,80. Verschijnt in mei: Michaël Borremans, 'The Good Ingredients', tekst Michael Amy, Ludion, 176 blz., rijk geïll., Nederlands-Engels, ISBN 978 90 5544 729 9, € 39,90.